

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

13. Ad quem pertineat Thesaurus inuentus arte Magica, vel data opera,
alieno in loco, aut in fundo tuo? Et quid, si in Fiscali loco, aut Religioso
incantatione quædam, & magica arte quæsitus, & ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76413)

Bocerus in *Regal. c. 3. n. 179.* & poſt illos Daniel Ortonius in *Diſſertatione iuridico politica de iure publico, c. 11. n. 20.* modo non data opera, §. *Theſaurus 40. inſt. de rer. diuiſ. l. 1. c. de theſaur. lib. 10.* vel artibus magicis ſit inuentus. Roſcent. *c. 5. ſyn. ſend. concl. 89.* Obrechtus in *diſp. ſend. theſ. 5. 14. & ſequenti.* His enim caſibus, totus

2. Sed non deſeram hęc apponere opinionem Ioannis Caramuellis in *Theol. mor. lib. 2. n. 308.* vbi ſic ait: [Theſaurus inuentus in loco ſacro eſt inuentoris, ſi locus ille ſacer communis, & publicus ſit, vt Cœmeterium, Eccleſia conſecrata, Conſentit Couarruias *reg. Peccatum 3. p. electionis, §. 2. n. 3.* Si locus ille ſacer non ſit publicus, mediam partem dandam illi Communitati, cuius eſt locus ille ſacer, & mediam inuentori, iudicant Nauarr. cui ſubſcribit Molina *diſp. 56.* & Valquez *vbi ſup. n. 27.* & Diccaſtilus *lib. 2. r. 2. diſp. 9. n. 414.* contra quos, pro mei aſſerti veritate, ſic arguo: Si ille theſaurus veniret inter loci ſacri dominium, & inuentorem diuidendus, id fieret maxime, quia ſic decerneretur iure naturali poſitio, aut canonico: atqui natura ius totum cōcedit inuentori, mediam partem theſauri, Eccleſia non concedit ius Caſareum, quod non mutat bonorum Eccleſiaſticorum dominia: Caſtellanum, ſi receptum, quadrantem inuentori, tres Regi adſcribit: canonicum nihil de huiusmodi theſauris diſponit, forſe nec poteſt. Quo igitur aqua ducta ius in illius theſauri partem Prælati, aut dominis Eccleſiarum continget? Ita Caramuel, cui adde Vtricum Hunnium in *Reſ. iuris ciuiliſ. l. 2. r. 1. q. 36.* aſſerentem, theſaurum inuentum in loco religioſo, pertinere totam ad inuentorem. Et ſententia Caramuellis ex parte conſentit Leſſius *lib. 2. c. 5. dub. 16. n. 64.* ſic aſſerens: [Theſaurus, ſi inuenitur in loco ſacro, vel religioſo, calu fortuito, totus eſt inuentoris, vt patet §. *Theſaur. inſt. de rer. diuiſ.* Idem habet Gloſſa *ad. Si quid inueniſti. 14. q. 5.* & Summa Roſella *v. F. r. u. n. 1.* Contrarium tamen etiam eſt probabile, quod tenent Couarruias, & multi alij, qui docent, dimidium deberi Eccleſiæ, vel Prælato: quia Eccleſia & Prælati habentur pro domino loci ſacri. Verius tamen puto, quod dixi: quia Iuſtinianus, eſſi optime noſter atq; conditionem locorum ſacrorum apud Chriſtianos; tamen in ſuis Inſtitut. omnibus confirmauit legē Adriani, cuius hæc eſt diſpoſitio. Vnde, cum ius canonicum ei non derogauerit, videtur ſeruanda. Intellego autem hæc de locis ſacris, & religioſis, omnino publicis, quæ in iure dicuntur eſſe nullius: ſecus de Monafterijs, & ſimilibus, quæ ſpecialis domini iure poſſidentur.] Hæc Leſſius.

3. Sed his opinionibus ego non aſſentior: quia Princeps ſecularis in præiudicium Eccleſiæ nihil poteſt ex defectu poteſtatis, vt eſt notum. Neque vera eſt reſponſio adducta à Barboſa, quod Eccleſia, quatenus eſt res ſacra, non eſt in dominio Prælati; ſed ſolius Dei, & tantum dicitur eſſe Prælati quoad titulum, & adminiſtrationem, c. *Si ibi abſenti, de præbend. lib. 6.* Cūque locus ſacer non ſit in dominio Prælati dimidia pars theſauri inuenti non pertinet ad Prælatum, neque ad Deum, qui de his tranſitorijs non curat. Quæ ſanè doctrina indigna eſt viro grauiffimo: nam, eſſi ſoleant dici bona Eccleſiarū, Dei eſſe c. *Remoto in ſyn. 7. q. 1. c. Perique 8. q. 1.* vbi Gloſſ. ſin. c. 1. 12. q. 2. c. *Cum ſecundum de præbend. Tridentinum ſeſſ. 25. c. 1. de reformat.* Cū traditis à Nauarr. in *Apolog. de redd. 9. 1. monito 24.* & Deus illorum bonorum fidelem, & prudentem diſpenſationem Prælati eſſe ceſſit, qui non ſunt domini, ſed diſpenſatores, cap. *Expedi. 12. q. 1.* verius eſt, huiusmodi bona in dominio eſſe Eccleſiæ particularis, cuius ſunt, vt penes Eccleſiam Salmaticenſem. Eccleſiæ nomine intellego Communitatem ipſam cum Capitulo, diſt. cap. *Si ibi abſenti tibi: Vt iuum dicit valeat.* vt doctè reſoluit Saru. *de redd. 1. p. c. 2. ex n. 15. & 21* & expreſſius Molina *de inſt. 1. tom. diſp. 142.* Neque ex hoc impeditur

dominium Dei, ſicut non impeditur ex eo, quod legibus humanis introductum eſt, & aliud, quod Deus in omnes, & in omnia habet, vt ait Sarmient. *ſup. r. 22.*

4. Dicendum eſt itaque, cum res ſacra, & religioſa hodie ſint, quæ ad Eccleſiam pertinent, & per Pontifices, & Episcopos conſecrantur, non verò per priuatas perſonas, toto titulo. *Exit. de religioſ. Dimid. de conſecr. Eccleſ. & de Eccl. adif. c. Eccleſiis 68. di. 1. & de conſecr. diſt. 1.* Si in loco Eccleſiæ inueniatur theſaurus, ad Eccleſiam, cuiusque Prælatum pertinere dimidium theſauri, quæ ſiſco applicanda erat: nam iura ciuilia nequeunt ſtatueri, vt in præiudicium Eccleſiæ quaratur ſiſco, cap. *Eccleſiæ de conſtit. & ſic erit cenſendus theſaurus in hoc calu, tanquam in alieno loco perceptus, cum non ſit cenſenda Eccleſia peioris conditionis, quam priuatus. Et ita docent Doctores, quos ad ſatietatem adducit Amaya in *C. lib. 10. r. 15. n. 45. per totum.* quibus adde ex Theologis Filliucium *tom. 2. r. alt. 31. c. 6. n. 158.* vbi ait: [Qui inuenit theſaurum in loco ſacro, dimidium ſibi acquirit, & dimidium eſt Prælati, cuius fuerit talis locus ſacer.] Ratio eſt: quia hodie Eccleſiæ in hac parte ſunt Prælatorum. Er idè Ioannes Vvigers *de inſt. r. 1. c. 4. dub. 8. n. 25.* docet etiam, quod ſi quis in loco ſacro inueniat fortuito theſaurum, pro media parte erit inuentoris, & pro media parte Eccleſiæ, ſiue Prælati: ſi autem dedita opera ſine conſenſu Prælati quaerit, & inuenit, totus debetur Prælato: quia, inquit, hodie Eccleſiæ, & loca ſacra ſunt Prælatorum; vnde eadem eſt ratio de inuentis in hiſce locis, quæ de inuentis in loco alieno. Quod etiam docuit Villalobos in *ſum. 1. 2. r. 10. diſp. 20. n. 2.* ſic aſſerens: [Aunque los theſoros de Derecho de las gētes por no tener dueño, ſon de que los que les hallan, mas de Derecho comun ſe ha de diſtinguir, porque ſi los halla en ſu propia heredad, ſon ſuyos, como dicen vnas leyes, y aunque tan bien dicen, que es lo miſmo, ſi los halla en lugar religioſo, o ſagrado, y lo tiene per prouable Leſio. Lo mas verdadero es, que en tal caſo la mitad es del Prelado, & de a quel cuyo fuere el lugar ſagrado, como tiene Angelo, Silueſtro, Nauarro, Couarruias, y Antonio Gomez: porque ya el día de oy las Ygleſias ſe juzgan por de los Prelados, & tienen dueño, y aſſi han de partir como en las demas coſas que ſe hallan en lugar ageno.]*

5. Adde, vt obſeruat Eminentiffimus Dominus meus Cardinalis de Lugo *rom. 1. de inſt. diſp. 6. ſeſ. 11. n. 117.* quod hodie vix reperitur locus ſacer, vel religioſus, qui non ſit ſub ſpeciali dominio alicuius, ſaltem Communitatis, ad quam pertinet theſaurus, vel totus, vel pars, vt ad dominum. Quod etiam præter Doctores citatos, tenet Megala in *p. 2. inſt. lib. 2. c. 4. q. 2. n. 2.* Qui reſponder ad §. *Theſaurus inſt. de rer. diuiſ. & l. 2. n. c. de theſaur. lib. 10.* quia non loquuntur de ſacris, & religioſis locis ſecundum noſtrum modum intelligendi; ſed de illis ſacris locis, quæ cum authoritate Imperatoris publicè dedicantur, vt in *l. Sacr. in princ. & ibi Gloſſ. 1. ff. de rer. diuiſ. & in l. vlt. ff. de inſt. leg. & ita ſentit Saloniſ de inſt. 9. 66. n. 5. de theſaur. abſcond. concl. 2. Non eſt igitur audiendus Caramuel, & Leſſius, qui ſe fundabant in iure Iuſtiniano.*

RESOL. XIII.

Ad quem pertineat theſaurus inuentus arte magica, vel data opera, alieno in loco, aut in fundo tuo? Et quid, ſi in Fiscalis loco, aut Religioſo incantatione quadam, & magica arte, quaſtus, & inuentus theſaurus fuerit? Ex p. 9. r. 5. Reſ. 12.

§. 1. PErtractat hoc dubium Bocerus *tr. de Regalib. Sup. hoc præ c. 3. n. 180.* & ſic ait: [Quæritur, cuius ſit theſaurus magica alicubi inuentus arte? Aluarotus ad tit. 56.]

præterit in
5. vlt. lin. §. 1.
& pro arte
magica in §.
vlt. & vers.
nor. seq. hu-
ius Rel.

56. *Qua sint regal. n. 8. Ioan. Schneid. ad §. Thefauros n. 5. inst. de rer. diuis. Henricus ad Rosenthal. in Synopsi iuris feudal. c. 5. conc. 89. & eum sequitur Vltreius lib. 1. de feud. c. 5. n. 7. pag. 96. in princ. tum etiam Ioannes Schönerus lib. 1. disp. feud. disp. 4. thes. §. 3. tradunt hunc thesaurum ex asse pertinere ad fiscum, vbiunque inuentus fuerit. Verum hanc conclusionem comprobare non ausim.*

2. Si in fiscali, aut religioso loco incantatione quadam, & magica arte quaesitus, & inuentus fuerit, dubitandum non est, quin ex asse fisco cedat, per text. in *dist. tit. 56. Qua sint regal.* Similiter & cum thesaurum quis in proprio fundo qualibet arte legibus odiosa inuenit, fiscum iure sibi eum vindicare, cum Glossa, & Baldo ad *l. vnic. C. de thesaur. lib. 10.* & Glossa ad d. §. *Thefauros in vers. Non data ad hoc opera. inst. de rer. diuis.* asserere nihil dubito. Sed eo modo per tertium aliquem reperitum in alieno privato loco thesaurum fisco inferendum esse, affirmare mihi religio fuerit, tum, quia id nulla lege cautum censo, proindeque nec dicendum, l. 5. in *princ. §. de probat. Nou. 18. c. 5.* tum, quia, licet Interpretes, quos contrarium sentire dixi, à Glossa, & Doctoribus communiter ita traditum esse ad *d. l. vnic. C. de thesauris & alibi* scribant, attamen Glossa, & Doctores loquuntur duntaxat de thesauro, quem quis in proprio fundo arte magica reperit: tum etiam, quia thesaurus in alieno prædio data opera inuentus, simpliciter, & sine distinctione ad dominum prædij pertinere totus dicitur in *d. l. vnic. C. de thes. lib. 10.* & quidem iure naturali, vt arguit textus in d. §. *Thefauros tunc §. singulorum autem, vers. Commodius, & vers. seq. inst. de rer. diuis.* & textus in *d. l. vnic. in fin. C. de thes. vt* proinde, siue magica, siue non magica opera inuentus fuerit in alieno loco, ad eius loci dominum totus iure naturali pertinere videatur: tum, quia dominus ille, in cuius loco magica arte alius quipiam thesaurum inuenit, ob malefici huius inuentoris crimen puniri diceretur, si thesaurus ille reperitus totus fisco cederet, cum tamen peccata suos tenere debeant auctores, nec vterius progredi, quam delictum reperitur, l. *Sancimus 22. C. de panis.* Tum postremo, quia Imperatores, Leo, & Zeno in *d. l. vnic. vers. Quod si nobis C. de thes.* non obscure indicant, quod etiã ille thesaurus, quem quis in alieno loco magica inuenit arte, totus ad loci dominum spectet. Verba legis dict. in *vers. hæc sunt: Quod si nobis propter hoc aliquis crediderit esse supplicandum, aut præter huius legis tenorem in alieno loco thesaurum scrutatus inuenit, totum hoc locorum domino reddere compellatur.* Notanda sunt verba, præter huius legis tenorem. Illis enim disertè significant Imperatores, quod si quis, vel magica arte, vel data opera alieno in loco, domino inuito, vel ignorante, thesaurum scrutatus fuerit, & inuenit, necesse habeat totum illum thesaurum domino loci reddere. Nam & illud tenor eius legis vult, ne quis in suo, vel alieno loco arte magica thesaurum quaerat. Nihil obstat huic nostræ sententiæ, quod in *d. l. vnic. C. de thes.* eiusmodi scrutator, & inuentor thesauri, tanquã temerator huius legis, puniri iubetur, & quidem extra ordinem, vt *ibidem* docent Bartolus n. 11. & Baldus in *princ.* rectè per textum in *l. 1. §. 1. vers. Quibus nulla ff. de eff. act.* non, inquam, id obstat: ex eo enim, quod Imperatores ipsum magicum thesauri inuentorem pena affici volunt, non sequitur, quod & eo modo inuentus in alieno loco thesaurus non domino loci, sed fisco sit concedendus, siquidem peccata suos tenere debeant Auctores, non extendi ad alios.] Et hæc omnia docet Bocerus *vbi supra.*

3. Nec etiam desinam hic apponere verba Caraculæ in *Theol. mor. lib. 2. n. 195.* vbi sic ait: [Thesaurum inuentum magia superstitiosa addo ad fiscum pertinere. Sed petis, pertinere totum ad fiscum, an solum illa media pars, quæ deberetur inuentori, si aut casu, aut cum domini licentia reperiret: Lessius *lib. 2. c. 5. n. 66.*

Sap. hoc in
Ref. seq. §.
Sed licet.
propè fin. à
vers. Porrò &
seq. & in Ref.

quem citat, & sequitur Dicaillus *de inst. & iur. lib. 4. tract. 2. disp. 9. n. 407.* existimant, solummodo medianam partem mandandam esse fisco, & medianam alteram celsuram in vtilitatem domini fundi. Et probant: quia fundi dominus non debet esse peioris conditionis, cum thesaurus in fundo suo superstitiosè reperitur, quam esset, si naturaliter reperiretur. Sed hæc ratio nõ vrget, quia ex natura rei, & secundum legem naturalem nullum ius habet Petrus in thesaurum à te in suo fundo reperitum: ergo. Republicæ (hoc homine Legislatorem ferentem, & populum acceptantem intelligo) erit liberum, dare hunc thesaurum superstitiosè inuentum, cui voluerit: nam si non debetur Petro fundi domino, & tu, ratione criminis, de superstitione iustè eodemnatus dominium in illu non acquiris, nemini erit iniuria, aut sibi appropriando, aut alteri cuiunque attribuendo. Ergo de superstitione inuenienti philosophatur eodem modo, ac de illo, qui industria inciuili thesaurum quaesitum inuenit. Nam vterque, ante condemnationem, erit totius thesauri dominus: post condemnationem, thesaurus inurbana industria inuentus cedit totus domino fundi, inuentus arte superstitiosa totus fisco. Huc vique Caraculæ.

4. Verum mihi placet sententia communis asserens, quod si thesaurus in domo tua, vel in fundo tuo à te esset inuentus magica arte, tunc fisco applicaretur, vt dixit Glossa in *vers. Arte in d. l. vnic. C. de thesaur. lib. 10.* quia tunc à te auferitur, tanquam ab indigno, per *l. 1. circa princ. ff. de iur. fisco.* Si autem ab alio, tunc medium pertinebit tibi. Et idè Villalobos in *summ. tom. 2. tit. 10. difficult. 20. n. 7.* sic ait: [Si el thesoro se halla por arte magica, en tal caso pertenece al fisco, conforme à vna ley. Y se si hallo por maleficio en heredad agena, el deũo de la heredad no pierde su parte, pues que no tuuo culpa, sino solo han de condenar al que le hallò.] ita ille, cui adde Megalam in *p. 2. lib. 2. c. 4. q. 2. n. 14. Lessius lib. 2. c. 5. dub. 17. n. 65.* quibus adde Ex Iuriconsultis Castellum, Sotomaiorem de Tertiis *tom. 7. c. 21. n. 109.* Rippol. *tract. de regal. lib. c. 16. n. 40.* Harprechtum in *inst. lib. 1. tit. 1. §. 39. n. 4.* Vltreium de feudis *lib. 1. c. 5. n. 7.* Peregrinum de *iur. fisco. lib. 4. tit. 2. n. 2.* & Doctores in *seq. Resolutione* citandos.

RESOL. XIV.

An thesaurus arte magica inuentus, & applicandus fisco sit ante iudicis sententiam restituendus? Et notatur, quod si in fundo restitutus per malam artem inuentus est thesaurus, tunc sit fisco tantum adiudicandum pro ea parte, quæ fuisse inuentoris? Et quid si forsitan dominus fundi in illud consensisset, vt per talem artem ex eius fundo erueretur thesaurus? Ex p. 9. tit. 5. Ref. 13.

§. 1. **A**ffirmatiuè respondet Amaya in *Codic. lib. 10. tit. 15. n. 18.* [Quia (ait ille) talis acquisitio non solum est contra legem positiuam, verum & contra legem diuinam, & cum facultas summi facienda thesaurum ita tribuatur, dummodo fiat licito modo, consequenter non poterit illum suum facere, atque ita nequit retinere in conscientia. Idque comprobari poterit ex nostre legis versu: *In alienis, vbi si in alieno loco thesaurus inuenitur, non sit inuentoris: quia non talis apprehensio est interdita, vt notauit Platea hic, num. 8.* ergo pari modo, cum interdictu sit quaerere arte magica, licitè non retinebitur, quod iure resistente acquiritur. Neque in contrariu facit, quod abducunt Nauarr. in *Manual. c. 17. num. 176.* Gutierrez de *ruel. 3. p. c. 26. & lib. 4. p. 9. 36.* & Fillucius *2. tom. tract. 31. c. 6. n. 15.* existimantes, legem hanc esse penalem, & penam non ante deberi in conscientia, quovisque condemnatio sequatur, iuxta tradita ab eodem Gutierrez *lib. 2. Canon. quest. c. 5. n. 14.* & Morla in